



Onderlegger Gezond en Actief Leven Akkoord Vroegsignalering alcoholproblematiek

Er wordt preventief veel bereikt door mensen met een (beginnend) alcoholprobleem tijdig te herkennen en snel effectieve hulp te bieden. Zo kan (ernstig) problematisch alcoholgebruik voorkomen worden. Het [Samenwerkingsverband Vroegsignalering Alcoholproblematiek \(SVA\)](#) heeft hiervoor verschillende laagdrempelige tools ontwikkeld die mensen uit verschillende doelgroepen (zoals jongeren, ouderen, zwangere vrouwen) kunnen helpen bij het signaleren en erkennen van problemen met hun alcoholgebruik. Deze sluiten ook aan bij het landelijk [Basispakket Verslavingspreventie](#) van Verslavingskunde Nederland.

Met deze programma's wordt onder regie van de gemeente een lokaal samenwerkingsverband opgezet en het gebruik van effectieve interventies voor vroegsignalering gestimuleerd. Door het betrekken van professionals, vrijwilligers en naasten kan het makkelijker worden om problemen adequaat te signaleren, hulp te bieden of door te verwijzen naar de juiste hulp. Op deze manier kan voorkomen worden dat mensen uitvallen, ziek worden en niet meer mee kunnen doen in de maatschappij.

Relatie met gezondheid

In Nederland is alcoholgebruik onder volwassenen algemeen geaccepteerd. Alcoholgebruik is echter niet zonder risico. Alcoholgebruik gaat gepaard met een verhoogd risico op onder meer ongelukken, psychosociale problematiek, verslaving, kanker, cardiovasculaire ziekten en vroegtijdige sterfte. [SVA | Samenwerkingsverband Vroegsignalering Alcoholproblematiek - SVA \(herkenalcoholproblematiek.nl\)](#)
Door mensen met een (beginnend) alcoholprobleem tijdig te herkennen en snel effectieve hulp te bieden kan problematisch alcoholgebruik voorkomen worden. Bovendien hebben mensen in een vroeg stadium de meeste kans om te herstellen.

Toekomstverwachting

In de toekomst zal naar verwachting het overmatig alcoholgebruik voor zowel mannen als vrouwen verder dalen [[RIVM](#)]. Het terugdringen van alcoholgebruik bij jongeren lijkt echter te stagneren. Daarbij zijn ouders minder streng geworden rondom alcoholgebruik [[HBSC](#)]. Het alcoholgebruik in Nederland daalt de komende jaren dus minder hard dan gewenst, ondanks alle inspanningen in landelijk en lokaal beleid. Extra beleidsinspanningen zijn nodig om de doelstellingen rondom het terugdringen van alcoholgebruik in 2040 te realiseren.

Aandachtspunten voor integraal beleid

[Vroegsignalering alcoholproblematiek](#) richt zich op de doelgroepen zwangeren, jeugd en ouderen. Er zijn interventies beschikbaar om alcoholproblematiek tijdig te herkennen en



te bespreken in de eerstelijns- en tweedelijnszorg. Daarnaast is alcohol en werk een aandachtspunt.

Met een [integrale aanpak](#) kunnen verschillende maatregelen en interventies in samenhang ingezet worden voor verschillende doelgroepen en hun omgeving;

- Voorlichting en educatie;
- Signalering en advies en ondersteuning;
- Fysieke en sociale omgeving;
- Regelgeving en handhaving.

Deze [integrale lokale aanpak](#) is nog verder uitgewerkt door Verslavingskunde Nederland.

Op welke manier bijdragen aan het verkleinen van gezondheidsverschillen

Overmatig alcoholgebruik betekent meer dan 21 glazen alcohol per week drinken (mannen), of meer dan 14 glazen per week (vrouwen). Uit onderzoek blijkt geen significante verschillen tussen opleidingsniveau bij volwassenen.

Er zijn geen significante verschillen tussen de schoolniveaus in het percentage dat ooit of in de afgelopen maand gedronken heeft. Wel zijn er verschillen in binge drinken (Het drinken van 5 glazen alcohol of meer bij één gelegenheid). Vergeleken met scholieren op het vwo, dronk een groter aandeel scholieren van lagere schoolniveaus die recent gedronken heeft in de afgelopen maand weleens vijf of meer glazen alcohol per gelegenheid. [Alcoholgebruik | Opleiding | Volksgezondheid en Zorg \(vzinfo.nl\)](#)

Voor 2,5 miljoen mensen in Nederland is beschikbaar informatie- en voorlichtingsmateriaal niet voldoende toegankelijk en begrijpelijk. Zij weten niet wat ze moeten doen na het lezen, bekijken of beluisteren ervan. Materialen over gezondheid en zorg moeten begrijpelijk zijn voor iedereen. Ook voor mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden en voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven:

- Begrijpelijk; voorlichtingsmateriaal is begrijpelijk als mensen met verschillende achtergronden en niveaus van gezondheidsvaardigheden de belangrijkste boodschappen kunnen begrijpen en uitleggen.
- Toepasbaar; voorlichtingsmateriaal is toepasbaar wanneer mensen met verschillende achtergronden en niveaus van gezondheidsvaardigheden in staat zijn om te bepalen welke acties ze kunnen ondernemen.

[Begrijpelijke voorlichtingsmaterialen & beeldverhalen - Pharos](#)

Inspiratie voor (regionale) interventies / (proces) aanpak

Voor alcoholpreventie is een overzicht van geselecteerde interventies beschikbaar:

[Overzicht geselecteerde interventies \(loketgezondleven.nl\)](#)

Diverse andere interventies zijn relevant voor alcoholpreventie in een bepaalde setting of voor een specifieke doelgroep: [Interventies alcohol | Loketgezondleven.nl](#)



Maak eventueel gebruik van het stappenplan bij het kiezen van een interventie:

[Interventies kiezen | Loketgezondleven.nl](https://www.loketgezondleven.nl/Interventies-kiezen)

Partners

- Novadic-Kentron
- GGD
- Werkgevers
- GGzE
- MEE
- Professionals in de eerstelijns
- Ziekenhuizen
- Jongerenwerk
- Ouders
- Geboortezorg
- Sport- en studentenverenigingen
- Vrijwilligers
- KBO

Beoogd resultaat (lokaal)

Te bepalen binnen gemeente specifiek.

Beoogd resultaat (regionaal)

Om te komen tot een gezamenlijke ambitie, moet het gesprek op regionaal niveau nog gevoerd worden.

Beoogd resultaat (bron: GALA document januari 2023)

Gemeenten zetten een netwerksamenwerking op met relevante partijen om een aanpak voor vroegsignalering uit te voeren, waaronder in elk geval de GGD en de verslavingszorg. Daarvoor wijst de gemeente een projectleider aan, voert monitoringsactiviteiten uit en maakt een plan van aanpak met partners.



Helmond – Cijfers GALA-thema 'Gezonde leefstijl'

> Vroegsignalering alcoholproblematiek

Toelichting

Het risico op gezondheidsschade door alcoholgebruik hangt af van de hoeveelheid en de frequentie van drinken [[VZinfo](#)]. De gevolgen van alcohol verschillen bovendien naar leeftijd en geslacht. Van problematisch alcoholgebruik is sprake in het geval van [[RIVM](#)]:

- alcoholgebruik door jongeren onder 18 jaar;
- alcoholgebruik door zwangere vrouwen;
- overmatig drinken, zwaar drinken en/of regelmatig binge drinken;
- als drinken leidt tot lichamelijke, psychische en/of sociale problemen en de aanpak van bestaande problemen verhindert.

Circa 1,5% van de totale ziektelast in Nederland is toe te schrijven aan problematisch alcoholgebruik (oa kanker, hart- en vaatziekten, letsels). Daarnaast heeft problematisch drinken vaak maatschappelijke en sociale gevolgen. Een breed spectrum aan factoren kunnen bijdragen aan het ontstaan van problematisch alcoholgebruik, zoals persoonsgebonden factoren, leefstijl, woon- en werkomstandigheden en maatschappelijke ontwikkelingen [[RIVM](#)].

Indicator	Populatie	Bron#	Jaar	Nederland	Zuidoost-Brabant	Helmond
Moeder van kind (0-11 jaar) heeft alcohol gebruikt tijdens zwangerschap (%)	0-11 jaar	KM	2021	-	1	0,5
Heeft in afgelopen 4 weken alcohol gedronken (%)	VO klas 2, 4	cGMJ	2021	29	31	34
Is bingedrinker (in afg 4 weken bij ten minste één gelegenheid 5 glazen alcohol of meer gedronken) (%)	VO klas 2, 4	cGMJ	2021	20	21	24
Voldoet niet aan alcoholrichtlijn (%)	18+	GM	2020	57	60	54
Is overmatig drinker (meer dan 21 (mannen) of 14 (vrouwen) glazen/week) (%)	18+	GM/CBS	2020	6	7	6
Is zware drinker (minstens 1x/week 6 (mannen) of 4 (vrouwen) glazen of meer op één dag) (%)	18+	GM/CBS	2020	8	9	8

Kindmonitor 0-11 jaar (KM); Corona Gezondheidsmonitor Jeugd (CGMJ); Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen (GM)

Jeugd:

In Helmond is het percentage moeders dat tijdens de zwangerschap alcohol heeft gebruikt kleiner dan 1%. Ondanks de richtlijn NIX<18 drinkt één op de drie jongeren uit Helmond uit klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs alcohol. Eén op de vier is bingedrinker. De jongeren die drinken, drinken veel. Deze cijfers komen overeen met de regio Zuidoost-Brabant.



Bronnen: Kindmonitor 0-11 jaar [[KM](#)] en Corona Gezondheidsmonitor Jeugd [[CGMJ](#)]

Volwassenen en ouderen:

In Helmond is 1 op de 12 inwoners van 18 jaar en ouder een zware drinker (8%) en 1 op de 16 is een overmatige drinker (6%). In totaal voldoet ruim de helft van de inwoners niet aan de alcoholrichtlijn (54%). In vergelijking met de regio drinken in Helmond minder mensen alcohol en voldoen meer 18-64 jarigen aan de alcoholrichtlijn.

Bronnen: Gezondheidsmonitor Volwassenen [[VM](#)] en Ouderen [[OM](#)], [[GM/CBS](#)]

Risicogroepen

Jeugd:

Uit de Kindmonitor zijn geen duidelijke risicogroepen voor alcoholgebruik tijdens de zwangerschap gebleken. Moeders in gezinnen die moeite hebben met financieel rondkomen en moeders van kinderen in éénoudergezinnen scoren iets hoger. Maar deze verschillen zijn niet significant [[KM](#)]. Bij jongeren op het VO zien we, zoals verwacht, dat het percentage (binge) drinkers stijgt naarmate ze ouder worden. Jongeren die een Vmbo opleiding volgen, scoren aanzienlijk hoger op het gebied van drinken, bingedrinken en dronken zijn dan Havo/Vwo leerlingen. Gemiddeld wordt ook meer alcohol gedronken door jongeren uit gezinnen met financiële problemen en uit samengestelde gezinnen/co-ouderschap gezinnen [[CGMJ](#)].

Volwassenen en ouderen:

Bij zowel volwassenen als ouderen komt overmatig/binge drinken twee tot drie keer vaker voor bij mannen dan bij vrouwen. De leeftijdsgroep 18-24 jarigen springt er op het gebied van problematisch alcoholgebruik uit, maar ook onder 65 t/m 74 jarigen is het aandeel overmatige drinkers relatief hoog. Onder de groep 18-64 jarigen zijn bovendien duidelijke verschillen naar afkomst. Volwassenen met een Nederlandse achtergrond zijn significant vaker overmatige/binge drinkers dan volwassenen met een migratieachtergrond. De verschillen naar opleidingsniveau, inkomen en huishoudsamenstelling zijn relatief klein als het gaat om problematisch drinken. Wel zien we dat hoger opgeleiden, inwoners met een hoger inkomen en niet-alleenstaanden vaker niet voldoen aan de aanbevolen alcoholrichtlijn [[VM-a](#), [VM-b](#)] [[OM-a](#), [OM-b](#)].

Trends

Jeugd:

Vanaf 2013 is in Helmond het percentage drinkende moeders tijdens de zwangerschap gedaald van 4% naar 0,5%. Dit past bij de regionale trend [[KM](#)]. Het aandeel 12-18 jarigen in Zuidoost-Brabant dat alcohol drinkt is in de periode 2011-2019 gedaald en de startleeftijd voor alcoholgebruik is naar boven opgeschoven. De jongeren onder de 18 jaar die wel drinken, zijn vaker bingedrinker of dronken geweest dan in 2011. In Helmond is deze regionale trend ook terug te zien [[JM](#)]. Vanuit landelijk onderzoek weten we dat het aandeel 12-16 jarige drinkers in de periode 2015-2021 vrij constant is gebleven. Dit geldt ook voor het aandeel recente drinkers (afgelopen maand) en binge drinkers [[Trimbos/SCP/RIVM](#)].

Volwassenen en ouderen:

Op regionaal niveau is bij de groep 18-64 jarigen sinds 2009 winst geboekt bij het terugdringen van problematisch drinken. Na een gelijkblijvende trend tussen 2012 en 2016 zien we in 2020 een verminderde alcoholconsumptie, hetgeen mogelijk te wijten is aan de coronamaatregelen. De dalende trend in alcoholgebruik in Helmond kan ook hierdoor beïnvloed zijn.



Bij de ouderen in de regio is er eveneens sprake van een lager alcoholgebruik in 2020 ten opzichte van voorgaande jaren. In Helmond is er ook in daling in totaal alcoholgebruik in 2020 [VM, OM].

Concluderend: Nog steeds drinken veel jongeren onder de 18 jaar (veel) alcohol. Ondanks de richtlijn NIX18, het opschuiven van de startleeftijd en de dalende trend tussen 2011 en 2019, is er landelijk weer sprake van een stabiliserende trend in het (binge)drinken bij jongeren. Er is in de afgelopen jaren winst geboekt in het verminderen van alcoholgebruik tijdens de zwangerschap. In Helmond is er sprake van een dalende trend in het alcoholgebruik van 18-plussers. In de toekomst moet duidelijk worden in hoeverre de coronamaatregelen in 2020 deze trend versterkt hebben.

Update:

In het najaar van 2022 is de tussentijdse Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen (cGM) afgenomen. Ten opzichte van 2020 zien we regionaal een toenemende trend in zwaar en overmatig drinken onder de groep 18-64 jarigen. Het aandeel 18-64 jarigen en 65-plussers dat voldoet aan de alcoholrichtlijn is gelijk gebleven.

Ook in Helmond is het aandeel zware drinkers onder 18-64 jarigen toegenomen. Verder zijn er geen significante verschillen in alcoholgebruik van 18-64 jarigen en 65-plussers tussen 2020 en 2022.